Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Enhver Sit

Ugeblad
for
Politik og Kristendom.

Redigeret af Henning Jensen og Kristensen-Randers.

№ 24. | Torsdag den 13. Juni 1889. | 4. Aarg.

Indhold: Grundlovsfester. — Replik til Pastor Henning Jensen. — Til Pastor Frederik Jungersen. — Frivillig eller tvungen Fattigforsørgelse. — Bognyt. — Bekjendtgørelser.

Grundlovsfester.

Der var en Tid, da Højre ikke holdt Grundlovsfester. Det var før de havde begyndt at „elske" den. De holdt Grundloven, men de elskede den ikke. Derfor behøvede de ikke at holde Fest. Men nu, da de har kvalt den af lutter Kjærlighed, nu er de de ivrigste til at jubilere. Højre bærer sig ad med Grundloven som Reaktionen altid har baaret sig ad med store Mænd. Først tager de Livet af dem, og saa, — naar de har ligget en passende Tid i Graven — saa holder de Mindefester for dem.

Med Venstre er det omvendt. Saalænge Grundloven levede, var der næsten ikke en Krog i Landet uden den havde sin Grundlovsfest. Nu da den er død, eller falden i Dvale, er Venstres Festiver betydelig afkjølet. Det er mest i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne, at Oppositionen er med for at holde et Slags Mandtal over sin Styrke i Sammenligning med Højres. Dette er i særlig Grad Tilfældet i Kjøbenhavn. At Højre kan stille en talrig Skare paa Benene Grundlovsdagen, forbavser ikke nogen. De kjøbenhavnske Grosserere, Embedmænd og Handlende, hele den talrige velhavende Middelstand herinde, — den holder altid med Regeringen. Er Regeringen højre, saa er disse Samfundsklasser ligesaa. Bliver Regeringen engang Venstre, saa gjør hele dette Lag af Befolkningen venstre om. Derfor kan Venstre med den største Sindsro se de talrige Skarer marschere ind i Rosenborg Have for at høre paa Hr. Ingerslev og Hr. Matzen. De samme Skarer vil engang med lige saa ublandet Glæde marschere ind for at høre en Venstreminister. Er der inden næste 5te Juni et Venstreministerium vil Højres Grundlovsfester her i Byen ophøre.

Desto mere maa man paaskjønne, at de liberale Foreninger dog her i Byen kan samle en 8000 Mennesker til sine Grundlovsfester. Saamange var der nemlig omkring Talerstolen paa Pladsen ved Frederiksberg Have, hvor navnlig Folkethingmand Brandes's fortræffelige Tale for Grundloven gjorde Lykke.

Socialdemokraternes vældige Skarer havde, som sædvanligt, samlet sig paa Nørrefælled. Den, som ikke har set de kjøbenhavnske Arbejderes Grundlovsfest, véd ikke hvad et Folkehav er. Man forbavses over, at der kan blive Mennesker tilovers til de andre Grundlovsfester, og man faar allehaande Tanker ved at forestille sig hvordan det vil gaa, naar Bølgerne engang rejse sig i dette Hav.

Hvormange der var til Højres Grundlovsfest i Rosenborg Have er i og for sig en ligegyldig Sag, naar man kun husker paa, at de allerfleste af dem er Folk, som altid er med til *Regeringens* Grundlovsfester. De vil gaa med en Venstreregering til Frederiksberg og med en socialdemokratisk Regering til Nørrefælled. Ethvert af de politiske Partier kan derfor glæde sig ved, om der har været saamange som muligt. Thi ethvert politisk Parti vil blandt dem finde sine mest trofaste Tilhængere, naar det engang kommer til Magten.

Her talte Indenrigsministeren, Hr. Matzen og Hr. Ryssel. Hr. Ryssel talte for Ministeriet, saadan som det sig hør og bør en loyal Mand at tale for en hvilken som helst Minister. Han endte naturligvis sin Tale med et Vers. Mærkeligere var de to andre Taler, da man i dem saa de to forskjellige Strømninger i Højre, den forsonlige og den uforsonlige. — Hr. Matzen repræsenterede selvfølgelig Uforsonligheden. Det er ganske overflødigt at gjengive noget af hans

Tale. Det var de gamle Skjældsord og Haansord mod Venstre, som vi har hørt saa tit, og som ikke mere gjør Indtryk paa Venstre, og sandsynligvis ikke synderligt Indtryk uden paa de mest forsorne Højremænd.

Hr. Ingerslevs Tale var derimod ret moderat. „Kampens Bølger har lagt sig," — „der er vist Imødekommen fra begge Sider". Med disse blide Ord indledede Indenrigsministeren sit Foredrag. — Han tænkte ikke paa, at Hr. Matzen skulde tale lige bagefter, og at hvor Hr. Matzen er, der gaa Kampens Bølger saa højt og dybt, saa de rode op i alt Mudderet og skylle mod Land som stinkende Vandmasser. — Indenrigsministeren udtalte sig forsonligt om Forhandlingspolitiken og haabede, at den skulde medføre gode Resultater. — Selvfølgelig maatte dog Indenrigsministeren hævde, „at vor Forstaaelse af Grundloven er den rette," og at denne besynderlige Forstaaelse, „maa gjennemføres og fastholdes med Landets Vel for Øje". — En Minister kan selvfølgelig ikke sige andet ved en Grundlovsfest. Men man maa, for Landets Vels Skyld haabe, at Hr. Ingerslev ikke vil holde ensidigt fast ved sin nuværende „Forstaaelse," men komme til Erkjendelse af, at ogsaa en anden Forstaaelse er mulig, nemlig den, som giver Folkethinget sin grundlovmæssige Ret. Naturligvis maatte Hr. Ingerslev ogsaa optræde som en Slags Militarist. Men da der ingen Tvivl er om, at der dybt i Hr. Ingerslevs Barm gjemmer sig et civilt Menneske, for hvem Jernbaner, Smør og Flæsk har større Betydning end Kanoner, Krudt og Kugler, saa maa man haabe, at det med Tiden vil lykkes ham at skyde sin militaristiske Ham. saa hans indre, civile Menneske kan udfolde sine skjønne Vinger. I Slutningen af sin Tale hævede Indenrigsministeren sig til en poetisk Højde, der noget maa overraske dem, der fra Folkethingssalen kjender hans jævne, praktiske og gemytlige Maade at tale paa. Han sagde nemlig: „Skal Søen atter rejse sig, skulle Bølgerne atter gaa højt, skulde vi atter sejle paa oprørte Vande, saa skulle vi vise, at vi ogsaa kunne det, og holde Skuden paa opret Kjøl." Maaske det har været en venlig Advarsel til Hr. Matzen, der talte umiddelbart efter Ministeren, om at tage Reb i Sejlene. I saa Fald frugtede Advarslen ikke, da Hr. Matzens Skude aabenbart altid sejler med Kjølen i Vejret. Men muligt har det ogsaa været et krigersk Udbrud mod Venstre, som Ministeren, særlig efter sine imødekommende Ord, fandt nødvendigt efter Tiden og Lejligheden. Men hvis dette har været Tilfældet, saa maa Hr. Ingerslev huske paa, at Venstremænd af Erfaring véd, at Folk, der bruger saadanne frygtelige Ord, i Reglen er de fredeligste Mennesker. De mener det ikke saa slemt. Og da det er vanskeligt at faa sig selv sat i det krigerske Hjørne, kommer de i Reglen til at benytte sig af poetiske Udtryk og Vendinger, der ligger langt ud over hvad de egentlig rigtig kan være med til. Ganske vist! Hr. Ingerslev har taget Plads ombord paa den bahnsonske Torpedobaad, og han har været med til at udskyde adskillige af disse moderne Ødelæggelsesinstrumenter mod Grundloven. Men der er ingen Tvivl om, at et Krigsfartøj egentlig ikke er det Opholdssted, der er mest tiltalende for hans Natur. Nej! en fuldtladet Fragtdamper fra Esbjerg, sejlende i Magsvejr over Nordsøen, — der har Indenrigsministeren sit bedre Menneske ombord. Og jo flere af den Slags Dampere han kan faa sendt afsted, desto mere bidrager han til „at holde Skuden paa ret Kjøl". — Men der er ikke Plads i Farvandet baade til de bahnsonsk-matzenske Torpedoer og de ingerslevske Fragtdampere. Indenrigsministeren maa træffe sit Valg. Gid han maa vælge den bedre Del.

Replik
til
Pastor Henning Jensen.
(Efter Politiken.)

Da jeg til daglig Brug ikke ser *Politiken*, er Deres Svar til mig temmelig sent kommet mig ihænde, og anden Syssel har siden optaget min Tid og mine Tanker; jeg beklager dette, men haaber, at jeg for Sagens Skyld endnu engang kan faa Lov til et Par Bemærkninger i Bladets Spalter.

De har valgt Dem den Opgave, at fremhæve Ligheden mellem Kristne og Fritænkere, eftersom De mener, at der er nok paa begge Sider til at fremhæve Forskjellene.

Jeg vil slet ikke nægte, at en saadan Gjærning kan gjøres behov, saa lidt som jeg tør nægte, at det er Menneskekjærlighed, der har bevæget Dem dertil; kun vil jeg bede Dem gjøre de Mennesker, hos hvem De paa denne Maade kan finde Øre, opmærksomme paa, hvad der dog utvivlsomt er Kristendommens Lære og intet Paafund af mig eller nogen anden „Teolog": at, saafremt der virkelig gives nogen Frelser, som er Sandheden selv, da bestaar Frelsen i at komme i Pagt med ham, eller, som han selv udtrykker det: at være Gren paa ham som det sande Vintræ. — Nu er der visselig en Lighed, ogsaa en virkelig Lighed, mellem en grøn Gren, der sidder paa Træet, og en grøn Gren, der er afskaaren, ja det kan jo tænkes, at der er meget mere grønt at se paa en stor, kraftig afhugget Gren end paa en lille, uanselig Gren, der gror paa Stammen; men der er den store Ulighed, at den lille Gren holder sig og gror, den store, som er afskaaret, visner Dag for Dag. Saa længe imidlertid en Gren er grøn, kan den endnu indpodes, men med hver Time bliver den mere uskikket dertil, saa at der visselig er en Frist, der ikke kan overskrides, eftersom ingen Gren kan holde sig skilt fra Stammen; det kan være fuldkommen rigtigt, at De værger for Sandhedstrangen og dens Ret til i Frihed at danne sig sin Overbevisning; men vil De være Kristen, maa De vide, at Tidsfristen faar Ende,

at „der kommer en Nat, hvor ingen kan arbejde“, et Udtryk, der dog sikkert ikke er at forstaa om Døden, thi da kunde „Evangeliet ikke forkyndes for de Døde“, men betyder, at ethvert Menneske faar sin Besøgelsestid, sin Valgets Time (hvor lang véd ingen), hvor Sandheden mælder sig saaledes for Samvittigheden, at et Menneske kunde lukke den ind; sker dette ikke, da er Grunden, at Mennesket ikke vil, at han „hader Lyset“ — bliv nu ikke vred, det er ikke mig, der har brugt det Udtryk, det er Kristus; jeg har intet sagt om, at denne Time maa komme før Døden, men sikkert kan den komme før Døden. Forsømmes den, da indfinder Straffen sig straks i den Skikkelse, at Samvittigheden begynder at sløves og er mindre aaben ved næste Møde med Sandheden. Fortsættes dette nogen Tid, saa kan der maaske være en Tid i et Menneskes Liv, han lige saa lidt kan se Gud som „en Jordboer kan se en af Beboerne paa Mars“ — men Skylden er ikke Guds.

Hvad vilde De sige, om et Menneske, der i lang Tid havde tænkt over, hvad Indhold der er i Dem, erklærede: jeg kan ingen Personlighed finde hos den Mand, jeg finder hverken Hjærte eller Hoved, hverken Ævne eller Vilje hos ham til at fastholde Sandheden — ikke sandt, De og jeg vilde, hvis en saadan Dom overgik nogen af os, tillade os at tro, at Skylden laa hos den, der dømte os, ligesom jeg hvert Øjeblik ser, at Fritænkerne kalder os sløve, dvaske, hykkelske, fordi vi ikke anerkjender det Aandsliv, de mener at sidde inde med, altsaa ingenlunde lader os være undskyldte, fordi vi ej finder sandt personligt Liv hos dem; saaledes skjønner jeg ogsaa, at De bruger Benævnelsen „Teolog“ som et Slags Ukvemsord imod mig, fordi jeg ikke har den samme humane Tankegang som De; tror De nu ikke, at Gud har vist Verden ganske andre Prøver paa at eje sandt personligt Liv, paa at have Hjærte og Forstand, Vilje og Ævne til at fastholde Sandheden, end De har? Tror De saa, det er aldeles i sin Orden, at Menneskene er fulde af Redelighed og Samvittighedsfuldhed og lovlig undskyldte, naar de søger, men ikke kan finde Personlighed hos Gud, medens de er Gavtyve, naar de ej kan finde Hjærte og Hoved hos Dem eller mig?

De vil hævde, at man her til Lands kun vedbliver at være Fritænker af Samvittighedsfuldhed og af Trang til Sandhed, naar man er et aandeligt udviklet Menneske; nu vel, jeg er ikke Dommeren, det kjender kun han, der randsager Hjærter og Nyrer; men hvad vilde De tænke, om De saa nogen Nat og Dag grave efter en skjult Skat og hørte en Anden opmuntre ham til at vedblive at søge paa følgende Maade: „Bliv ved, min Ven, grav og søg af yderste Ævne, derved opfylder Du din Bestemmelse i Livet; men jeg maa forøvrigt sige Dig, at den Ting, Du søger, aldeles ikke er til, og selv om den var til og Du fandt den, vilde den dog være af liden eller ingen Værdi for dig?“ Naar de videnskabelig udviklede Fritænkere siger: vi er ærlige Folk, vi forkaster alle Dogmer og søger paa egen Haand efter Sandheden, men vi véd, at den ikke er til, thi en alvidende Personlighed, den eneste, i hvilken den kunde rummes, er ikke til, og et evigt Liv, som den skulde hjælpe os til, er ejheller til, saa selv om vi finder, hvad der er os tilgængeligt af Sandheden, saa redder det ikke Menneskelivet, hverken for den enkelte eller for Slægten, thi ogsaa den er dødsdømt *), saa er denne Tankegang langt fra at gjøre Sandhedstrangen levende, tværtimod udmærket skikket til at slaa den ihjel og udbrede almindelig Død og Dvaskhed overfor Sandheden og alt aandeligt: hvorfor skal jeg plage mig for at søge, hvad jeg dog aldrig kan naa, hvad ikke er til, og, selv om jeg fik det, om et Øjeblik igjen tages fra mig! — De aandeligt anlagte vil sidde og tvine over Livets Jammerligheder og fantasere over Selvmord, de grovere anlagte søger grovere Morskab, dette er, hvad der kan ventes, naar Travlheden med at udarbejde saadanne Anskuelser er over og der skal leves paa dem.

Kommer man altsaa til dette Resultat af Samvittighedsfuldhed, da styrker det os i vor Tro paa, at Samvittigheden lige saa lidt som noget andet menneskeligt kan holde sig frisk, hvor Menneskelivet i det hele er som den afskaarne Grens.

Jeg tror, at de Aander, hvorfra Tro og Fritænkeri stammer, er hinanden saa modsatte som Ild og Vand, Ja og Nej, Liv og Død, og jeg giver Dr. G. Brandes Ret i, at den egentlige dybe Kløft i vort Samfund ikke er den mellem Højre og Venstre i politisk Forstand, men mellem kirkelig og frisindet (o: fritænkerisk), og jeg ønsker som han ingenlunde, at denne Modsætning skal bortlyves eller overplastres: aandløse Mennesker, for hvem deres Overbevisning ikke har synderligt at sige, kan naturligvis fra begge Sider godt gaa sammen, og naturligvis kan en Kristen ogsaa godt lade sin Frakke sy eller sine Tænder trække ud af en Fritænker, saa vel som omvendt, men hvor man fra den ene Side gjør Alvor af at sige: Hvo som tror og bliver døbt, skal blive salig, hvo som ikke tror, vil blive fordømt — fra den anden hører Voltaire sige om Kristus: knus denne infame Karl, medens en anden (Boyle) siger: det eneste, der kan undskylde Gud, er, at han ikke er til, medens en tredje kalder de Troendes Sikkerhed paa Sandheden „det sande ugudelige Hovmod, som langt overgaar Videnskabens Hovmod“ (Herbert Spencer) o. s. v. — dette kunde jeg fortsætte længe — da forstaar man, at de Aander, der udgjør Drivkraften paa begge Sider, maa kæmpe til en af dem ligger paa sine Gjærninger, og det er fuldkommen ørkesløst at mægle Fred mellem dem; men Menneskene maa dele Skæbne med den Aand, i hvis Magt de giver sig hen: de, der altsaa vil gjøre Alvor af at skille Personen fra Aanden, der taler igjennem ham, viser aldeles ikke Menneskekjærlighed ved at overplastre eller bortlyve Modsætningen, men ved af yderste Ævne at søge at drage ham over paa sin Side.

---

*) De kan finde disse Tanker udviklede f. Eks. hos Dr. G. Brandes „Indtryk fra Polen“ S. 163—167 — og hos mange flere.

Er det forøvrigt en Dyd, at Fritænkerne ikke vil berøve os vore „skjønne Illusioner“, hvorfor priser De da Bekjendelsens Mod hos dem? Derved kommer de jo til at slaa vore „Illusioner“ itu! Jeg skøtter ellers ikke om at behandles som et Barn med skjønne Illusioner, Fritænkerne skøtter vist ej heller om vor Dom om dem; det bedste ved dem er, at de ikke véd hvad de siger eller gjør.

Til Slutning kun et Ord om den augsburgske Bekjendelse; „havde jeg levet for trehundrede Aar siden“ siger De . . .; men lad os begynde med den Kjendsgjærning, at det er nu, jeg lever; trehundrede Aars Liv og Udvikling har vist, at den ikke kan gjælde for en ufejlbar Forstaaelse af Biblens Lære; De behøver kun at læse den samme 17de Artikel, som De vil bruge imod mig, til Ende, for deri at finde en Fordømmelse over Læren om Tusindaarsriget; jeg tror ikke, den Teolog nu skal kunne findes, som vilde kalde det samvittighedsfuldt at forkaste denne Læres Bibelskhed af Hensyn til Konfessionen; jeg vilde ogsaa finde denne Samvittighedsfuldhed bagvendt; men det er udaf samme Tankegang, jeg har udtalt, hvad jeg er tilbøjelig til at antage: det modsatte vilde netop stride mod min Samvittighed.

Vig. 3. Juni 1889.

Frederik Jungersen.

Til Pastor Frederik Jungersen.

Efter Politiken.

I.

Efter gjentagen omhyggelig Gjennemlæsning af Pastor Jungersens Replik kan man vistnok samle den i følgende Hovedpunkter:

Først skal jeg gjøre Fritænkerne opmærksom paa, at Frelsen bestaar i at komme i Pagt med Kristus. Thi de er afskaarne Grene, der vel en Tid kan holde sig grønne, men vil visne, hvis de forsømmer Valgets Time, hvor Sandheden melder sig saaledes for Samvittigheden, at de kunde lukke den ind. Gjør de ikke det, er det et Vidnesbyrd om, at de „hader Lyset“. Denne Valgets Time kan komme før eller efter Døden.

Hertil er at sige, at jeg aldrig har sat mig den Opgave at prædike for de aandeligt udviklede Fritænkere, ganske simpelt af den Grund, at jeg ikke magter den. Pastor Jungersen har sat sig den Opgave, og jeg har kun villet paavise, at han heller ikke magter den. Sagen er nemlig den, at aandeligt udviklede Fritænkere i Reglen slet ikke vindes for Kristendommen derved, at andre prædiker for dem. Det maatte da i saa Fald være en ganske overordentlig overlegen kristelig Personlighed, — og dem er der for Øjeblikket ingen af hos os. Skal de dygtigste blandt Fritænkerne vindes for Kristendommen, saa sker det først derved, at de ser, at der hviler noget af den samme Aand over de Kristne, som der hviler over Jesus Kristus. En eneste Kristen, der er i Besiddelse af noget af hans Kjærlighed, Sandhed, storslaaede Frisind, og især af hans djærve Mod til at træde op mod al Uretfærdighed, — en eneste saadan Kristen vil holde en Prædiken for alle dygtige Fritænkere, der vil gjøre langt mere Virkning paa dem end samtlige de Prædikener, alle Folkekirkens Præster kan holde i Løbet af 20 Aar. Med andre Ord: En eneste virkelig grøn Gren paa Kristendommens Træ, en Gren, der bærer nogle Frugter, der taaler nogen Sammenligning med de Frugter, der engang voksede paa denne friske Stamme, — den vil bidrage til at vise baade Nutidens Kristne og Nutidens Fritænkere, at ingen af dem skal rose sig af deres Grønhed. Men saa længe ethvert sandhedskjærligt Menneske kan se, at der ikke egenlig er nogen Forskjel paa de Grene, der sidder paa Folkekirkens Træ, og de, der sidder paa Fritænkeriets Træ, saalænge kan det virkelig ikke nytte, at vi vil sige til Fritænkerne: Vi er de grønne Grene og I er de visne. Thi det er ganske umuligt for dem at opdage Grønheden hos os og Vissenheden hos sig selv. Og det af den ganske simple Grund, at der er noget af hvert paa begge Sider.

Den næste Betingelse for, at aandeligt udviklede Fritænkere kan komme til den højeste Sandhed, er den, at man ganske roligt lader dem gaa den Vej, der sandsynligvis for de fleste af dem er den eneste Vej, ad hvilken de kan naa Sandheden, nemlig Undersøgelsens Vej, Videnskabens Vej, eller hvad man nu vil kalde det. Er der saa Sandhedskjærlighed, Samvittighedsfuldhed i deres Undersøgelser og videnskabelige Stræben, saa vil de ad de Veje ikke alene finde mange Sandheder, som maaske ellers ikke var blevne fundne, men saa vil Gud selvfølgeligt sørge for, at de engang møder selve Sandheden. Og har de bøjet sig for andre Sandheder de fandt paa deres Vej, hvorfor i al Verden skulde de saa ikke bøje sig for den højeste. — Det forekommer mig, at Pastor Jungersen taler om „Valgets Time“ paa en noget overfladisk Maade. Han synes stadig at tænke paa en bestemt Dag, et bestemt Klokkeslet, og at mene, at de Kristne, de har engang for alle overstaaet Valgets Time, Fritænkerne derimod har forsømt den i mere eller mindre Grad. Valgets Time er for et nogenlunde udviklet Menneske ikke noget endelig afsluttet, hverken til den ene eller den anden Side. Den kommer bestandig igjen under ny Former, og det, som det stadig kommer an paa, enten man er Kristen eller Fritænker, det er at være tro mod sig selv, mod den Sandhed eller den Del af Sandheden, som man i Øjeblikket skal vælge eller vrage. Der er Kristne, som Gang efter Gang stod overfor „Valgets Time“, men de gik paa Akkord, og der er Fritænkere, som stod overfor Valgets Time, men de gik ikke paa Akkord, og omvendt. Og jo mere man gaar paa Akkord, enten man er Fritænker eller Kristen, desto mere kommer „den Nat, da man ikke kan arbejde,“ det vil sige, desto mere bliver man en Pjalt. Der er Mennesker, som rent udvortes set har valgt fuldstændig rigtigt, og dog er hele deres Liv en Fornægtelse af det, som de har valgt. Og der er Mennesker, der

rent udvortes set, i Forhold til Kristendommen, har valgt forkert; men i mange Henseender er deres Liv en Bekræftelse af det, som de ikke valgte. — Dette med „Valgets Time“ er vistnok en vanskeligere Sag end Pastor Jungersen tror. — Og ligesaa med det at „hade Lyset“. — For Pastor Jungersen gaar Alt saa overmaade nemt: De Kristne er grønne Grene, Fritænkerne visne, de Kristne har overstaaet Valgets Time og valgt rigtigt, Fritænkerne har valgt galt; de Kristne elsker Lyset, Fritænkerne hader Lyset. Grunden til, at han slipper saa let fra det, er ikke vanskelig at forstaa. Det er den samme Grund, som bevirker, at mange Fritænkere slipper saa nemt fra Bedømmelsen af de Kristne. Det er Stuelærdommen, der gjør det. Her sidder den stuelærde Pastor Jungersen og hist sidder den stuelærde Fritænker, og kommer ganske til de samme Resultater. Pastor Jungersen kommer til det Resultat, at Fritænkerne hader Lyset, og Fritænkerne kommer til det Resultat, at de Kristne hader Lyset. Og vil man gaa dem nærmere paaa Klingen, saa vil begge Parter kunne køre op med et helt Arsenal af Beviser. Og vi ulærde Folk har hidtil ladet os saadan imponere af de lærde Kristne og Fritænkere, saa vi har ikke turdet bruge vor egen Dømmekraft og følge vort eget menneskelige Hjærtes Følelser. Vi har ladet os tvinge til at tro, at alle Fritænkere var Slyngler og alle Kristne Dosmere. Den Dag, da de Kristne og Fritænkerne derfor faar Mod til, hver for sig at afsætte alle deres Præster, vil der gaa et Befrielsens Suk igjennem Verden. Vi vil lære af at se paa hinanden som Mennesker, og saa vil vi faa den rigtige Forstaaelse af hvad det er at hade Lyset. Vi vil se, at de fleste Mennesker har saa lidt med Lys at gjøre, saa de egenlig hverken kan hade det eller elske det, medens det derimod hører til de overordentlige Sjældenheder at træffe et Menneske, der stræber efter at faa Lys overalt, og dog alligevel hader dette Lys.

Det næste Hovedpunkt i Pastor Jungersens Replik er dette: Ligesom jeg vilde blive vred paa en Mand, hvis han ikke kunde finde nogen Personlighed, noget Hoved eller Hjærte hos mig, saaledes maa Gud, der har givet ganske andre Prøver paa Personlighed, paa Hjærte, Forstand, Vilje og Ævne o. s. v., blive endnu vredere paa dem, der ikke kan finde alt dette.

Men dette er vistnok en gal Slutning. Tværtimod! Jo mindre Personligheden er, desto mere prikken er den, desto mindre kan den taale Mangel paa Anerkjendelse. Naar f. Eks. en Mand, for at bagvaske mig, beskylder mig for, at jeg har ingen Personlighed, og at det, jeg egenlig stiler efter, er at blive Provst og R. af Dbg., saa bliver jeg selvfølgelig frygtelig forbitret over slig Bagvaskelse i det første Øjeblik. Men Grunden til, at vi Mennesker kan tage os saadanne Smaating nær, er selvfølgelig den, at vor Personlighedsfølelse ikke er tilstrækkelig stærk og selvbevidst. Naar Nogen derfor beskylder os for Mangel paa Personlighed, saa føler vi straks, at nogen Sandhed er der altid i det, og saa bliver vi vrede. Men at ville anvende dette paa Gud og sige, at saa maa han blive allermest vred, fordi han er den allerstørste Personlighed, det er vistnok ganske forkert. Ligesom en virkelig stor Personlighed tager sig det temmelig let, enten man vil anerkjende ham i Øjeblikket eller ej, sikker paa, at Anerkjendelsen kommer nok engang, saadan ogsaa med Gud. Han er saa stor, saa han kan skjule sin Personlighed i Naturlovene eller hvad man nu vil kalde det, uden at fornærmes over, at man ikke straks kan finde ham i dette Skjul. Og naar Pastor Jungersen mener, at redelige og samvittighedsfulde Mennesker altid maa finde ham, saa er dette fuldstændig rigtigt. Men her kommer vi saa til det gamle Spørgsmaal, som her ikke skal optages igjen, om ikke enhver, der har fundet og bøjet sig for en Sandhed, dermed har gjort Begyndelsen til at finde og bøje sig for den personlige Gud.

II.

Det næste Punkt i Pastor Jungersens Replik er dette: Fritænkernes Tankegang, som gaar ud paa, at al Søgen efter en personlig Gud er frugtesløs, da der ingen personlig Gud og intet evigt Liv er, — den gjør ikke Sandhedstrangen levende, men slaar den tværtimod ihjæl og udbreder almindelig Død og Dorskhed overfor Sandheden og alt aandeligt, og ingen vil plage sig med at søge en Sandhed, som man aldrig kan naa.

Men det er vistnok meget vanskelig paa Forhaand at sige, hvad der er mest skikket til at slaa Sandhedstrangen ihjæl, enten den Overbevisning, at man har hele Sandheden, eller den, at man aldrig naar mere end til at kunne finde et lille Stykke af den. Kirken i sin nuværende Skikkelse gaar ud fra, at den har hele Sandheden, og at enhver Protest mod den er et Oprør mod Sandheden. Derfor protesteres der i Reglen ikke. De fleste bøjer sig i sløv Underkastelse, med en trøstende Følelse af, hvor beroligende det er, at man ikke selv behøver at gjøre sig mindste Ulejlighed med at søge Sandheden; thi den har Kirken forpagtet, og naar man hører med til den, saa har man altsaa Sandheden. Men at denne Tankegang særlig skulde bidrage til at gjøre Sandhedstrangen levende, det indses ikke. Og daglig Erfaring synes at vise, at er der noget Sted, hvor der udbreder sig almindelig Død og Dorskhed overfor Sandheden og alt aandeligt, saa er det de officielle Statskirker, fordi man der kommer alt for let til Sandheden. Paa den anden Side frembringer det gjennemførte Fritænkeri Fortvivlelse, fordi man der har opgivet at finde Sandheden. Begge Dele er lige langt fra Kristendommen, hvis Standpunkt paa dette Omraade synes at være det, at man maa begynde med Tro paa Sandheden — Gud — men dog paa den anden Side aldrig indbilde sig, at man hverken theoretisk har erkjendt Gud eller praktisk er naaet til at gjøre hans Vilje.

Endelig udtaler Pastor Jungersen som Summen af det hele, at Tro og Fritænkeri er hinanden saa modsatte som Ild og Vand, Ja og Nej, Liv og Død. Det er klart nok, at Pastor J. ved det Ord *Tro* tænker paa den kristne Tro. Hvis han havde tænkt paa

Tro ganske i Almindelighed, saa havde han havt Ret. Den store Modsætning mellem Menneskene er ganske sikkert den, at nogle tror paa noget, andre tror ikke paa noget som helst Men naar Pastor J. kun tænker paa den kristne Tro, saa har han blodig Uret. Der er Fritænkere, der tror paa noget, paa en Sag, en Sandhed, eller hvad det nu er, og som er rede til at sætte alt ind paa denne Tro. Og mellem de Fritænkere, som har den Slags Tro, og de Kristne, som gjør Alvor af deres Tro, er der et Slægtskab. Paa den anden Side er der Fritænkere, som ikke tror paa noget som helst, og de vil føle sig i høj Grad beslægtede med de Kristne, hvis Tro kun er et Smykke, man iører sig ved højtidelige Lejligheder, paa samme Maade, som man iører sig Ridderkorset. — Naar Pastor Jungersen beraaber sig paa Dr. G. Brandes' Ord om Modsætningen mellem kirkelig og frisindet, saa er det adskillige Gange blevet oplyst, at naar Dr. B. i denne Sammenhæng taler om kirkelig, saa tænker han paa Klerikalismen eller Statskirkeligheden. Og det er sikkert nok, at Frisind og Statskristendom, de forliges som Ild og Vand, som Liv og Død, og de maa kæmpe til en af dem ligger knust paa Valpladsen. Og det bliver næppe Statskristendommen, der overlever det Sammenstød, skjønt den for Øjeblikket har gode Kort paa Haanden.

Det er i det hele en utrolig Flothed, hvormed Pastor Jungersen anvender andre Mænds Ord og giver dem en Betydning, som den paagjældende aldrig har villet lægge ind i dem, for at faa dem til at passe i sit eget Kram. Naar Dr. G. B. taler om kirkelig, saa gjør Pastor J. det straks til kristelig; naar han taler om frisindet, saa gjør han det uden videre til fritænkerisk. — Men denne utrolige Flothed i at citere kommer særlig frem ved den Anvendelse, Pastor J. giver af Voltaires bekjendte Ord: Knus den infame! Pastor J. er her dristig nok til uden videre at beskylde Voltaire for, at han her sigter til Jesus Kristus. Og saa er det den fordærvede, hykkelske intolerante franske Statskirke, han sigter til. Forøvrigt var Voltaire slet ikke Fritænker. Han var Deist, troede altsaa paa en personlig Gud. Og naar Pastor J. anfører, at Herbert Spencer kalder de Troendes Sikkerhed paa Sandheden det sande ugudelige Hovmod, saa er det en afgjort Sag, at der er en Trossikkerhed, der avler et ugudeligt Hovmod, fordi det i sin dybeste Grund er en Tro paa egen Fortræffelighed. Og det er sandsynligvis dette, H. Spencer har tænkt paa.

Pastor Jungersen forsikrer, at med den Slags Citater kunde han fortsætte længe. — Men dersom de ikke er mere slaaende, er det vist bedst at holde op itide.

Frivillig eller tvungen Fattigforsørgelse.

II.

Det, som vi først maa lægge Mærke til er, at den af Pastor Friis-Hansen oversatte Bog af Pastor Chalmers, skildrer Forholdene saaledes som de var i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Men der er løbet meget Vand til Stranden siden den Tid. Maskinerne var dengang nylig opfundne og hele Storindustrien var i sin Begyndelse. Der var som Følge deraf langt rigeligere med Arbejde dengang end nu, og en Forening der dengang blandt andet satte sig det Maal at skaffe Folk Arbejde, kunde have nogenlunde Udsigt til at naa dette Maal. — Men hvorfor har „den kirkelige Fattigpleje", som man nu taler om herhjemme, saavidt vides, slet ikke sat det Formaal paa sit Program, at skaffe Folk Arbejde? Ganske simpelt fordi man véd, at det i de allerfleste Tilfælde vil være haabløst. Det kunde vel i enkelte Tilfælde lykkes, men i de allerfleste Tilfælde vilde det mislykkes. Maskinerne bevirker, at der stadig bliver Brug for færre Arbejdere, og da de tildels kan betjenes af Kvinder og Børn, voxer altsaa Antallet af de Arbejdere, der søge Beskjæftigelse, samtidig med at der bliver mindre Brug for deres Arbejdskraft. — Paa Landet, ved Jordbruget, kunde der ganske vist anvendes en langt større Arbejdskraft end nu, men i disse økonomisk trykkede Tider er Bønderne snarere tilbøjelige til at indskrænke deres Arbejde paa Jorden end til at udvide det. — En ung dygtig Bonde, der ingenlunde sidder trykket i det, sagde sidste Sommer til mig, at hvis han havde tilstrækkelig Kapital vilde han kunne give 10 Gange saamange Arbejdere Bekjæftigelse som nu. Men Bønderne bliver med hvert Aar mere forgjældede, Arbejdsløsheden paa Landet vil derfor stadig stige; Indvandringen fra Landet vil Byerne vil tiltage, og Muligheden for at faa Bekjæftigelse vil aftage. — Den naturlige Udvej til at afskaffe Fattigdommen: En let Tilgang til vellønnet Arbejde, vil derfor stadig blive mere afspærret. Den Udsigt Pastor Chalmers havde til, ved Hjælp af sin kirkelige Fattigpleje at kunne skaffe Folk Arbejde, den er nu ikke mere tilstede. — Den frivillige Fattigpleje i vor Tid vil altsaa væsentlig komme til at sætte sig de to Opgaver, at indsamle Pengebidrag og uddele disse. Og skal den være kirkelig, vil den yderligere sætte sig den Opgave at paavirke Folk i kristelig Retning, og den vil have Tilbøjelighed til særlig at yde dem Hjælp, som enten ere kristne eller foregive at være det.

Men denne Indsamling af frivillige Pengebidrag vil bestandig blive vanskeligere. Sidst paa Vinteren er der fremkommet Opraab fra Understøttelsesforeningen i Kjøbenhavn og Foreningen til Friskolebørns Bespisning, at hvis de ikke faar hurtig og rigelig Hjælp, saa maa de indstille deres Virksomhed. Man kan være ganske sikker paa, at for hvert Aar der gaar vil de frivillige Bidrag blive bestandig sparsommere. Dertil er der forskjellige Grunde. Først er der den Grund, at det ligger i den menneskelige Natur, efterhaanden at sløves over for det, som man stadig hører Tale om og har for Øje. I Begyndelsen gjør al denne Tale om Elendigheden Indtryk; men efterhaanden vænner man sig til det, som noget der ikke kan være anderledes. Man finder sig i det ligesom man finder sig i saa mange andre Ubehageligheder,

der nu engang hører med til Tilværelsen. Vi maa være forberedte paa, at efterhaanden som Nøden bliver *vedvarende*. saa bliver Godgjørenheden mindre. Den frivillige Godgjørenhed er i Stand til at afhjælpe en pludselig, kortvarig Nød ved en Kraftanstrængelse. Men er Nøden først bleven en dagligdags Fremtoning, saa bliver Godgjørenheden træt.

Hertil kommer, at Antallet af dem, der kan yde Bidragene, bliver stadig mindre. Det er ikke de enkelte Rigmænd med deres Bidrag, der fylder Godgjørenhedens Kasser, men det er de mange mindre Bidrag fra Mellemstanden og den mere velstillede Arbejderstand. Men efterhaanden som disses Kaar bliver stadig ringere, mister de Evnen til at kunne give noget uden at paalægge sig selv Savn i deres daglige Liv. Og dette vil kun meget sjældent være Tilfældet. Blandt de rige og velhavende vil der ikke være en af hundrede, som vil gjøre nogen Indskrænkning i sit daglige Liv for at kunne have saa meget mere at give bort.

Hertil kommer, at Rædselen for Fattigdommen vil i disse Samfundsklasser, blive stadig større, naar man ser, at bestandig flere synker ned i dette bundløse Svælg. Man vil bestræbe sig for at komme saa langt bort som muligt fra denne Afgrund, og at holde sine Børn saa langt borte fra den som muligt. Som Følge deraf vil Menneskene blive bestandig mere haardhjertede og egenkjærlige. De rige vil bestandig stræbe efter at blive rigere, og de velhavende vil stræbe efter at blive rige. Kapløbet om at komme bort fra Fattigdommens Afgrund og op paa Rigdommens Bjerg vil bestandig blive skarpere, og i dette Kapløb vil man uden Barmhjertighed slaa enhver ned, der kan være en Hindring for at naa Maalet, ganske lige som den, der er i Livsfare, i Reglen ikke betænker sig paa at frelse sit Liv ved at offre andres.

At tro, at den frivillige Fattigpleje nu skulde kunne bidrage noget væsentligt til at afhjælpe Nøden, saadan som den muligt kunde for 60 – 70 Aar siden, — det er baade at overse den Udvikling, der er foregaaet med Arbejderforholdene siden den Tid, og den Forandring, der som Følge heraf er sket med Menneskenes hele Karakter, en Forandring, som mere og mere gaar i Retning af, at man skal bare se at klare sig selv, ligegyldigt med, hvordan det gaar andre. — Den, som har staaet overfor den Mulighed at kunne komme til at trænge til andres Hjælp, ved, at saa forsvinder Vennerne, den ene efter den anden.

Men, vil man sige, de Kristne, — deres Barmhjertighed og Godgjørenhed vil da ikke blive træt, og de vil da ikke deltage i det almindelige Kapløb for at komme bort fra Fattigdommens Afgrund. Hertil er at svare, at de Kristne i det Stykke ikke er et Haar bedre end andre Mennesker. Kristne Præster og Embedsmænd vil bestandig se at faa bedre Embeder ganske lige som andre, kristne Handlende og Fabrikanter vil se at gjøre saa gode Forretninger som muligt, kristne Bønder ligesaa, og ingen af dem vil, som Regel, give højere Arbejdsløn eller større Bidrag til Godgjørenheden end andre.

Men er det haabløst at ville afhjælpe Nøden ad Frivillighedens Vej, saa bliver der altsaa, under den nuværende Samfundsorden kun én Vej tilbage, nemlig den tvungne Fattighjælp Vi skulle i en følgende Artikel paavise, hvilke forskjellige Former denne tvungne Fattighjælp for Tiden bør vise sig i.

Bognyt.

Øre-Bibliothek, forlagt af *Alb. Cammermeyer* og *W. C. Fabritius & Sønner*. Kristiania.

I Tyskland har man i mange Aar kunnet kjøbe særdeles billige Udgaver af store eller da anerkjendte Forfattere, og disse Bøger har endda været taalelig godt udstyrede. Denne Trafik har nu endelig naaet det langsomme Nord og er først begyndt i Norge for et Aarstid siden under Navn af: „Bibliothek for de tusind Hjem“. Ideen blev snart derpaa efterlignet i Danmark af to Boghandlere, af den ene paa en heldig, af den anden paa en mindre heldig Maade. Og nu i dette Foraar har to ansete norske Forlæggere begyndt Udgivelsen af ovennævnte Bibliothek.

Dette er i korte Træk denne unge Bogverdens Historie.

Da disse Øreskrifter tager fat paa næsten enhver Gren af Literaturen, saa ser det hartad ud til, at hele Nordens Literatur bliver i en nær Fremtid til Øreskrifter, vel nærmest hvad tidligere udgivne Bøger angaar.

Hvad vil nu Følgen blive af denne Forandring. Den Følge, som falder først i Øjnene, er særdeles glædelig, nemlig den, at nu for Fremtiden vil der næsten ikke findes Mennesker saa fattige, saa at de ikke kan faa gode Bøger. Hvor mange findes der vel, som ikke kan undvære 10 eller 25 Øre! Naar Folk i smaa Kaar ret faar Øjnene op for de gode Varer, der ydes for nogle faa Øre, da vil Salget af den Slags Skrifter blive uhyre stort, og saa sandt som god Læsning bringer Forædling, Oplysning og Dannelse, saa vil ogsaa disse Goder i en tilsvarende Maalestok blive til Nytte for den Del af Folket, som trænger mest dertil. Naturligvis maa man ikke vente, at det vil ske strax; der skal vel mindst et Par Menneskaldere til, førend det kan kjendes. Heller ikke maa man vente for meget, men huske, at mange Læsere maa begynde paa bar Bund. Men sikkert nok tør man vente store og smukke Resultater under de nødvendige Forudsætninger.

En anden Ting, som vel ikke er saa stor, men som dog ogsaa er værd at tage med, vil blive en anden Følge af Øreskrifterne, nemlig Ødelæggelsen af de fleste Lejebibliotheker i Kjøbstæderne. Bøgerne derfra, som hidtil har været de Fattiges eneste literære Underholdning, kan man jo kjende i lang Afstand paa deres snavsede Udvortes, der rimeligvis ofte, uden at man tænker derpaa, kan være smitteførende. Men mange af disse Bøger vil ogsaa ved deres Indhold udbrede moralsk Smitte. Nu vel, naar Øreskrifterne kommer ret i Gang, vil ingen leje Bøger, da de lige

saa let kan kjøbe dem i nye Exemplarer, rene baade udvendig og indvendig. Flere Lejebibliotheker er allerede lukkede af denne Aarsag. Lad dem bare dø og faa en Pæl igjennem Kadaveret!

Man tør rimeligvis ogsaa vente, at den periodiske, usunde og smudsige Literatur vil faa et uforvindeligt Stød ved Øreskrifterne, især naar de jævnlig bringer Billeder med. Ingen vil kjøbe Blade, hvorved de skal huske et Stykke af en eller flere Romaner fra Uge til Uge, naar de lige saa billig kan kjøbe en samlet og heftet Fortælling, der let kan opbevares. Disse daarlige Ugeblade har mange Synder paa deres Samvittighed, selv de, der opvarter, blandt andre Retter, med „kristelige Finker". Gid Øreskrifterne maatte skaffe dem en gallopperende Svindsot paa Halsen!

Men hvorledes vil det gaa med alle nye Bøger, som strejfer ind paa Øreskrifternes store Omraade? Skjønt Anmelderen ikke er Boghandler og heller ikke har raadført sig med nogen Fagmand, kan han dog begribe, at Øreskrifterne i høj Grad vil formindske Salget af nye Bøger til sædvanlig Bogladepris. Det vil dog være voveligt at forhøje denne og lige saa voveligt at formindske Forfatterhonoraret. Det ser ud til at blive vanskelige Tider for Forlagsboghandlere, som ikke udgiver Øreskrifter; ja selv Forlæggerne af disse kan faa Vanskeligheder nok, blandt andet paa Grund af disse Skrifters Prisbillighed.

Hvorledes Boghandelen vil klare sig ud af disse Skjær er ikke let at sige, især ved Begyndelsen af denne Forandring.

Men set fra et almindeligt Lægmandsstandpunkt, maa Fremkomsten af disse gode og billige Bøger hilses med ublandet Glæde. Hver Gang en dygtig og formaaende Boghandler begynder en Række af dem, saa maa vi juble lige som Børnene i Andersens „grimme Ælling": Der er en ny! Der er en ny!

Og paa denne Maade kan vi byde Velkommen til det norske Ørebibliothek, som er nævnet her foran. Det er kun naaet endnu til en halv Snes større og mindre Bøger. Den største er en Bog paa 400 Sider: den berømte: Gjennem det mørke Fastland, af Henry Stanley. Den koster temmelig mange Kroner i dens første Udgaver, nu koster den 80 Øre. Den næste i Størrelse er en udmærket Roman Skuespillerinden, af Hektor Malot, 367 Sider for 60 Øre. Derefter følger Norske Sagn, med 8 Billeder. Det er en meget underholdende Bog. Astronomi for alle, med mange Billeder. Den er efter sin Størrelse meget grundig og særdeles forstaaelig. Norsk Lommekonversations-Lexikon, 1ste Hefte; et meget nyttigt, billigt og nemt Værk med korte, men klare Oplysninger om alt hvad der er til. Hvis der en Gang kommer et nyt Oplag, hvad Bogen synes at fortjene, vil vi indstændig raade Forlæggeren til at antyde Udtalen af de fremmede Ord. Dette Hefte koster 40 Øre, de forannævnte 50. De billigste Bøger af denne Række er 4 à 20 Øre Stykket: Hvide Nætter af Dostojewsky, Smaa Fortællinger af Leo Tolstoi. De tre Kuttere af Marryat. Alle tre evropæisk berømte. Den fjerde hedder: Smaa Fortællinger af Schulze, en norsk Novelleforfatter, som kun er lidt kjendt her i Landet. Disse Fortællinger indeholde sunde og tiltalende Skildringer af det norske Bondeliv. En mærkelig lille Bog maa dog ikke glemmes: Bismarck, en Levnetsskildring af Oskar Fank. Forfatteren har været Bismarcks Skriftefader og kan derfor yde en god Levnetsskildring af denne Storhed. Bogen giver nærmest en Familieskildring af det Bismarckske Hus, den indlader sig ikke stort paa Politik, og er meget interessant for de mange, som har Lyst til at titte ind ad den store Mands Vinduer. Pris 30 Øre.

Vi maa anse denne Række Øreskrifter for en rigtig god Begyndelse, og ønsker oprigtig, at den danske Læseverden vil vise at være af samme Mening ved at kjøbe dygtig af Bøgerne.

Rettelser til forrige Nr.

Følgende større Trykfejl er indløbne i forrige Nr.:

I Stykket om *Daaben*, 2. Spalte, Linie 17 fra neden, staar: *et af de*; skal være: *det*. I 3. Sp. Lin. 13 f. n. staar: *sig;* skal være: *Jesu*. I 4. Sp. Lin. 22 f. o. staar: *Forargelse;* skal være: *Fornyelse*. I 5. Sp. Lin. 3 f. o. staar: *uforsærlig;* skal være: *uforsonlig*.

I Stykket *Guds Slægt*, 1. Sp. L. 23 f. n. staar: *Hjemførelse;* skal være: *Hjemfølelse*. I 2. Sp. Lin. 12 f. o. staar: *til;* skal være: *i*.

I Stykket *Frivillig eller tvungen Fattigforsørgelse* kaldes den skotske Præst stadig *Chalessers* i Stedet for *Chalmers*.

Paa Grund af min Bortrejse besørgedes Korrekturen af en anden. Derfra hidrører disse Fejl.

I vort Hjem kan modtages nogle Børn i Alderen fra 2 til 7 à 8 Aar til Opdragelse og Undervisning. Skolen ledes i Hjemmet med 4 Timers daglig Undervisning. I den øvrige Tid gives Vejledning i Haandarbejde og al Slags Husflid samt Markarbejde. Nærmere Oplysning meddeles.
Raagelund Børnehjem, Marslev St.
Hans Hansen.

Tune Landboskole.
Pigeskolen begynder d. 2 Sept. og varer til November. Ved Siden af den egentlige Højskoleundervisning kan Pigerne faa Lejlighed til at lære praktisk Mælkeri. Indmeldelser modtages af
A. Svendsen, Tune, Taastrup.

I alle Boglader samt hos undertegnede Forhandlere for Skandinavien modtages Subskription paa:
Saamanden,
udgivet af **Kristofer Janson** i Minneapolis. Hver Maaned udkommer et Nr., og Aargangen gaar fra September—August. Pris inkl. Porto fra Amerika 4 Kr. for Aargangen.
Lehmann & Stage,
Klareboderne 3.

Juni og først i **Juli** er jeg i Jylland og kan da holde en Del Foredrag der ovre.
J. P. Sundbo,
Jyllandsvej 9. Frederiksberg.

Særslev Højskole
ved Jullerup St.
Skolen aabnes for Karle den 3. Novbr. Foruden de almindelige Højskolefag gives der Undervisning i Bygningstegning.
Indmeldelser modtages af Højskolelærer M. Madsen, Særslev, samt af Skolens tilkommende Forstander, Seminarielærer
Hans Kristensen,
p. t. Gjedved pr. Horsens.

Ansvarhavende Redaktør: **Henning Jensen.**
Trykt hos Rasmussen & Olsen. — Kbhvn.